

Bethlehemkerk Hilversum, 19 april 2020, zondag Quasi modo geniti

Eerste Schriftlezing: Exodus 15, 22 -16,30

Tweede Schriftlezing: Johannes 20, 19-23

Gemeente van onze heer Jezus,

Vorige week heeft u op een bijzondere manier het Paasfeest gevierd. Apart in uw huizen en toch met elkaar verbonden – door de techniek en laten we hopen en ervan uitgaan: ook verbonden door de heilige Geest. Het is mooi en hoopgevend Pasen: God die sterker is dan de dood. Jezus leeft, zijn weg liep niet dood. Veertig dagen had u stilgestaan bij het lijden van Jezus en het lijden van de wereld en ons eigen lijden – en met Pasen kwam het verlossende woord: vrede zij u, God is met u. Jezus is niet in het graf, hij is opgewekt, God is sterker dan de dood, machtiger dan alle kwaad...

En hoe is het nu, na Pasen?

We zitten nog steeds in ons eigen huis. Er zijn nog steeds mensen ziek, er sterven nog steeds mensen aan Corona. Afgezien van die pandemie hebben we nog steeds te maken met die andere wereldwijde problemen, die er al waren voor de Coronacrisis. Onrecht, armoede, vervuiling, droogte, slechte heersers, oorlogen en dreigende oorlogen, u weet het. Het lijkt of de Veertigdagentijd niet voorbij is. Het lijkt er op dat Pasen geen einde aan de ellende die de aarde in zijn greep heeft.

Hoe nu verder?

Toen Jezus net was opgewekt uit de dood, zo lang geleden, werd alles ook niet meteen goed, alsof God ergens een knopje had omgedraaid. Het was niet zo dat toen ineens de hemel op aarde kwam en alle problemen waren opgelost en er niemand meer leed en niemand meer stierf. De aarde werd niet meteen een paradijs.

Kijk naar de leerlingen. 's Morgens hadden de leerlingen van Jezus gehoord dat Jezus was opgewekt uit de dood, het graf was leeg. En 's avonds hadden ze zich in huis opgesloten. Als in een vrijwillige quarantaine. Ze waren bang, na de opstanding. Niet voor een onzichtbaar ongrijpbaar virus, maar voor mensen van

vlees en bloed – de mensen die Jezus aan het kruis hadden gebracht en ook hun leven bedreigden. Ze waren bang daar ook slachtoffer van te worden.

Je kunt je voorstellen dat ze zo ook hun vragen hebben: Petrus, Johannes en Maria claimden de heer gezien te hebben – maar dat kan niet, want die is drie dagen geleden gekruisigd, hij was toch dood... En als Jezus leefde – hoe dan verder? Zou hij weer gekruisigd worden? Wat betekende de opwekking van Jezus dan voor hen? Voor de missie van Jezus? Hoe nu verder, als de heer is opgestaan.

Jezus zelf komt het hen zelf vertellen. Hij komt in hun midden, laat zichzelf zien, zelfs betasten. Dus dat hij leeft, en dat het mogelijk is dat God iemand opwekt uit de dood, daaraan hoeven ze niet meer te twijfelen. Jezus wenst hen vrede. Dat is een normale dagelijkse groet in die tijd: vrede voor jou. Maar hij krijgt hier, in de benauwde situatie wel een hele bijzondere lading. Vrede voor jou, terwijl je opgesloten bent. Vrede voor jou, terwijl je bang bent je leven te verliezen. Vrede voor jullie: wees niet bang.

Bij de leerlingen duurt het even voordat ze begrijpen wat de impact van Jezus' opwekking is. En hoe het nu verder moet; hoe het verder kan. Jezus vertelt het hen, hij geeft hen heilige Geest, Geest van God. En hij bevrijdt hen uit hun gevangenschap, hij stuurt hen er op uit om zijn werk voort te zetten: zoals de Vader mij gezonden heeft, zend ik jullie.

Hoe verder na Pasen? Na Pasen was het voor de leerlingen niet meteen allemaal en alles goed, en vredig. Ze hadden nog een lange weg te gaan; waarin ze moesten leren omgaan met de nieuwe situatie, met de nieuwe vreugdevolle situatie. Daarbij konden ze rekenen op de steun van Jezus en van God, in de vorm van de heilige Geest. Nooit meer zonder God.

Kijken wij naar het Oude Testament. Daar is als het ook 'Pesach' geweest. De HEER God heeft Israël bevrijd van slavernij en de kwaadaardige farao voorgoed verslagen. Israël heeft de verlossing uitbundig gevierd. Maar hoe nu verder? Want ze zijn niet meteen in het land dat de HEER hen beloofd heeft te zullen geven. Tussen Egypte en Kanaän is de woestijn. En daar moeten ze dwars door heen om in het Beloofde Land te komen.

Dat is niet voor niets. De woestijn, dat weet u waarschijnlijk al wel, is een leertijd. In Egypte waren de Israëlieten slaaf. In het Beloofde Land zullen ze vrij zijn. Tussen

Egypte en het Beloofde Land moeten de Israëlieten leren hoe ze van slaven vrije mensen kunnen worden. En dat valt niet mee, die omslag. Slaaf zijn is heftig, vreselijk. Ze hadden maar te doen wat de Egyptenaar hen opdroeg. Ze hadden maar te gehoorzamen, hun leven behoorde niet aan hen zelf. En ze waren er ook niet verantwoordelijk voor. Ze hadden er geen zeggenschap over. Maar nu na de bevrijding behoorden hun leven hen toe en hadden ze er wel zeggenschap over. Maar hoe doe je dat, vrij zijn, als je nooit vrij bent geweest? Als je er niet mee bent opgevoed?

Slachtoffer zijn is erg – maar je kunt altijd de schuld bij die ander neer leggen, bij diegene die jouw leven verpest en waar je niets tegen kunt doen. Je kunt altijd zeggen: het is zijn schuld. Maar als je vrij bent, ben je zelf ook verantwoordelijk – natuurlijk niet voor wat je overkomt, maar je bent wel verantwoordelijk voor hoe je reageert op wat je overkomt. Als je vrij bent kun je kiezen. Maar dan ben je ook verantwoordelijk voor de keuzen die je maakt. Vrijheid gaat gepaard met verantwoordelijkheid.

De Israëlieten moeten leren om met hun vrijheid en dus ook met hun verantwoordelijkheid om te gaan. Om van slaven mensen te worden die op hun eigen benen mogen en kunnen staan.

Nu is het onmiskenbaar zo, dat in Exodus duidelijk is dat de HEER God wil, dat Israël hem gehoorzaamt en dat ze zich aan zijn geboden en inzettingen houden. Dan denk je: ja, maar dan hebben ze toch weer iemand die boven hen staat en die ze moeten gehoorzamen. Eerst was het farao en nu is het de HEER God. Hoe zit het dan met de bevrijding en de vrijheid, de verantwoordelijkheid?

Maar dan moeten we ons wel realiseren dat de HEER God is een heel andere heerser dan farao. In heel veel opzichten: Farao interesseerde het niet hoe het met zijn slaven ging. Dood? Who cares? Hij liet ze zich doodwerken en gooiden hun kinderen in de Nijl. Zijn geboden zijn er om mensen te onderdrukken. Maar de HEER God is een andere heer. Hij heeft hart voor zijn volk. Hij bevrijdt ze uit slavernij. Hij wil dat ze vrij zijn. Zijn geboden zijn erop gericht dat ze goed voor elkaar zorgen en dat ze begrijpen dat hij, de HEER, hun aller welzijn op het oog heeft. Waar de farao een tiran is, is de HEER God veel meer een liefdevolle vader. Die inderdaad wel eens streng kan zijn, maar dan om zijn kinderen te beschermen.

En verder vraagt de HEER inderdaad gehoorzaamheid aan zijn onderricht, zijn geboden, maar hij laat ze vrij om 'nee' te zeggen. Hij heeft dat liever niet, want zijn geboden zijn goed voor mensen – maar in principe kun je 'nee' zeggen – al zijn dan de gevolgen wel voor jou. Neem bv het sabbatsgebod. Dat kun je negeren; je kunt dag en nacht, week in week uit doorwerken. Maar als je daar dan ziek van wordt kun je dat God niet verwijten – God heeft gezegd dat het beter is om af en toe, eens in de week bv, een hele dag te rusten en zoveel mogelijk te genieten van wat je gegeven is. En als je dat niet doet – het is aan jou.

Of vergelijk Gods geboden met de richtlijnen die de Nederlandse regering gegeven heeft in verband met het corona-virus. Die zijn lastig. De overheid geeft die niet om ons te pesten of om er zelf beter van te worden, maar om te voorkomen dat mensen onnodig ziek worden en sterven en om te voorkomen dat andere mensen overbelast worden. Vrijwel iedereen begrijpt dat. De enkeling die door zijn gedrag mensen in gevaar brengt, kan er inderdaad rekening mee houden gestraft te worden; niet om hem te pesten, maar omwille van zijn potentiële slachtoffers.

In de woestijn tussen Egypte en Kanaän moeten de Israëlieten leren God te vertrouwen, en dat wat hij voor hen wil, dat dat goed voor hen is. Hij belooft hen hun God te zijn – maar van zijn kant verwacht hij dan ook dat zij zijn volk zijn. Hij biedt trouw, maar hij vraagt ook trouw. De reis door de woestijn, van Egypte naar Kanaän dient ertoe dat zij van slaven van de farao tot bondgenoten van de HEER God worden. Met als hoogtepunt de verbondssluiting op de Sinaï Pas als ze bondgenoten zijn, zijn ze gereed om het Beloofde Land binnen te gaan.

Dat kost tijd en het gaat ook niet meteen goed. Als er geen water en geen voedsel is – een crisis die hun leven bedreigt – dan vervalt het volk onmiddellijk weer in zijn slachtoffer rol, slavenrol en gaat het volk onmiddellijk klagen en wijzen: het ligt aan jou Mozes, jouw schuld. En in het verlengde daarvan: het ligt aan God. Hun geloof in God, hun vertrouwen dat de God die hen bevrijd heeft uit Egypte ook in de woestijn zal helpen, wordt op proef gesteld. Sterker nog: in de crisis verliezen ze hun geloof. Ze zijn verbitterd en boos en wijzen. Naar Mozes en naar God: jullie schuld...

Ondanks het gemopper en het ongeloof komt de HEER hen toch te hulp. Hij erkent dat ze in nood zijn en hij ziet dat ze water en brood nodig hebben. Hij wacht niet tot ze de juiste toon getroffen hebben en hun hulp bij hem zoeken en zich netjes tot hem wenden – dat hadden ze ook kunnen doen: HEER God, wij zijn in nood,

we kunnen geen kant op; u bent onze vader, wij zijn uw kinderen. Wil ons helpen, geef ons dagelijks brood. Dat klinkt toch heel anders dan zij doen. Maar ze zijn nog te veel slaaf, en slaven zijn niet gewend te vragen, want ze worden toch niet gehoord. Ze zijn nog geen goede bondgenoten die bij hun grote bondgenoot durven aankloppen om hulp. De HEER God wacht gelukkig niet tot ze wel geloven dat hij voor hen zorgt. Tot hij bewijs heeft van hun vertrouwen, van hun geloof. Hij merkt dat ze nog niet zover zijn, dat ze nog een hoop moeten leren. En daarom hij zorgt voor hen en geeft hen water, vlees, brood. Zo laat hen zo zien, laat hij hen ervaren, ik ben er voor jullie, zo leert hij hen dat hij betrouwbaar is.

Er staat een paar keer in het verhaal dat de HEER Israel op proef wilde stellen. Beter is het om dat woord te vertalen met oefenen': de HEER God wilde hen oefenen om hem te vertrouwen en in te zien dat hij een God is die het om het welzijn van zijn mensen gaat. Niet: beproeven, maar: oefenen. En hij helpt daarbij, hij heeft geduld. Zoals je met kinderen geduld hebt die nog een hoop moeten leren en nog niet weten hoe het moet, maar ondertussen wel gevoed moeten worden.

Ergens in de tekst staat: *Ik, de HEER, ben het die jullie geneest.*' Toen ik dat voor de eerste keer las, dacht, ik: waar slaat dat op. Maar later dacht ik: de Israëlieten zijn slaaf geweest. Ze hebben er generaties lang zwaar onder geleden; ze zijn gewond en gekwetst door de Egyptische praktijken tot in het diepst van hun ziel. Ze zijn getekend, getraumatiseerd door hun verleden. Ze zijn niet gewend dat iemand zich om hen bekommerd. Zo erg zijn zij vernederd. Tegen zulke mensen zegt God : *Ik, de HEER, ben het die jullie geneest.*' Hij heeft geduld, vangt hun onbegrip en hun onvermogen op, hij begrijpt hun verdriet. Hij geeft hen te drinken, hij geeft hen eten. Hij geeft hen het leven terug. Hij geneest hen van hun kwade verleden, het ligt werkelijk achter hen. *Ik, de HEER, ben het die jullie geneest.*' Zodat zij weten, ja deze God is onze God, ja, hij zorgt voor ons, wij kunnen hem vertrouwen en wij zullen alleen hem dienen en geen andere god.

En nu wij.

Elk jaar vieren wij Pasen, zoals de Joden elke jaar Pesach vieren. Zo brengen we ons steeds opnieuw, jaar in jaar uit, te binnen dat Jezus leeft, God heeft hem opgewekt.

Elk jaar is er voorafgaande aan het Paasfeest de Veertigdagentijd. Elk jaar staan we stil bij het lijden van Jezus, bij het lijden op deze aarde; om ons erbij te bepalen dat God ons en allen daarvan verlossen wil en dat wij daarbij zijn kant kunnen kiezen.

Elk jaar is er na Pasen nog een veertigdagentijd, veertig dagen tot de Hemelvaart.

In het Kerkelijk jaar is er een Eerste Paasdag, en dan volgt er een Paastijd, van veertig dagen. De veertig dagen voor Pasen zijn sober en gericht op boete en inkeer. De veertigdagen na Pasen zijn feestelijk en opgetogen; want dan leven we vanuit de overwinning van God; we vieren dat de HEER steeds een nieuw begin geeft en de dodelijke machten overwint. En het is ook de tijd waarin we ons weer te binnen brengen wat de impact van Pasen op ons leven is, hoe het nu verder moet en kan, nu wij we er weer van doordrongen van het goede nieuws zijn dat God sterker is dan alle kwade machten. In deze veertigdagen zitten elementen in van wat Israël na het feest van de bevrijding moet leren en wat de leerlingen na de heilzame opwekking van Jezus moeten leren: ons oefenen in vertrouwen op God, leven met het goede nieuws dat God goed is voor zijn kinderen en ons geeft wat wij nodig hebben in onze situatie. We kunnen in een crisis diep vallen, maar we kunnen nooit dieper vallen dan in Gods handen. Daarop moeten wij leren vertrouwen.

Lieve mensen, we leven in moeilijke tijden. Dit is voor ons een woestijntijd, waar we doorheen moeten, met elkaar. Maar het is Pasen geweest. God heeft zich betrouwbaar en liefdevol betoont. Mogelijk wordt uw geloof in de HEER op de proef gesteld – laat dat dan een oefening in Gods vertrouwen worden. Laat het voor ons zijn zoals in psalm 23 staat:

Al gaat onze weg door een donker dal,
wij vrezen geen gevaar, want u bent bij ons,
uw stok en uw staf, zij geven ons moed.

Hoe nu verder? Laten wij in deze tijd geen slaaf zijn van onze angsten, maar bondgenoten van God, en in vertrouwen op God voor elkaar zorgen en met elkaar werken aan de toekomst die voor ons ligt. Want ook deze kwade tijd gaat voorbij.

Amen.